

aprilie 2022

Această fișă nu este exhaustivă și nu obligă Curtea

Maternitatea de substituție gestațională

Cauzele privind contractele având ca obiect maternitatea de substituție gestațională ridică probleme mai ales în temeiul **art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului**, care prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora”.

Pentru a stabili dacă ingerința autorităților în viața privată sau de familie a reclamanților a fost necesară într-o societate democratică și dacă a fost găsit un just echilibru între diferitele interese implicate, Curtea Europeană a Drepturilor Omului examinează dacă ingerința a fost în conformitate cu legea, a urmărit un scop sau scopuri legitime și dacă a fost proporțională cu scopul sau scopurile urmărite.

Hotărâri și decizii ale Curții

Mennesson împotriva Franței și Labassee împotriva Franței

26 iunie 2014 (hotărâri ale Camerei)

Cauzele priveau refuzul recunoașterii legale în Franța a unor legături de filiație stabilite legal în Statele Unite ale Americii între copii născuți în urma unui tratament în vederea maternității de substituție și cuplurile care urmaseră acel tratament. În ambele cauze, reclamanții se plâneau, în special, de faptul că, în detrimentul interesului superior al copilului, nu au putut obține în Franța recunoașterea legăturii de filiație care fusese stabilită legal în străinătate.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a observat, în primul rând, că, în cauzele de față, art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului era aplicabil atât în ceea ce privește „viața de familie”, cât și în ceea ce privește „viața privată”. Pe de o parte, fără îndoială că reclamanții îi îngrijiseră pe copii ca părinți încă de la naștere și au locuit împreună de o manieră care nu se deosebea cu nimic de „viața de familie” în sensul acceptat al termenului. Pe de altă parte, dreptul la identitate era parte integrantă din conceptul de viață privată și exista o legătură directă între viața privată a copiilor născuți în urma tratamentelor în vederea maternității de substituție și stabilirea legală a filiației lor. Curtea a mai observat că ingerința în dreptul reclamanților la respectarea vieții private și de familie care a rezultat din refuzul autorităților franceze de a recunoaște legătura legală de filiație fusese „prevăzută de lege” în sensul art. 8 din Convenție. De asemenea, Curtea a acceptat că ingerința în cauză urmărise două dintre scopurile legitime enumerate la art. 8, și anume „protejarea sănătății” și „protejarea drepturilor și libertăților altora”. În această privință, a observat că refuzul autorităților franceze de a recunoaște relația legală dintre copii născuți în urma tratamentelor în vederea maternității de substituție în afara țării și cuplurile care au urmat tratamentul a rezultat dintr-o dorință de a-i descuraja pe cetățenii francezi să recurgă în afara Franței la o tehnică de reproducere care era interzisă în țara respectivă cu scopul, în opinia autorităților, de a proteja copiii și mama surogat.

În cele din urmă, examinând dacă ingerința fusese „necesară într-o societate democratică”, Curtea a subliniat că trebuie lăsată statelor o marjă largă de apreciere în luarea deciziilor referitoare la maternitatea de substituție, având în vedere problemele etice dificile implicate și lipsa de consens cu privire la aceste probleme în Europa. Cu toate acestea, marja de apreciere respectivă era restrânsă în privința filiației, care implica un aspect-cheie al identității indivizilor. De asemenea, Curtea a trebuit să stabilească dacă a fost păstrat un echilibru just între interesele statului și cele ale persoanelor direct implicate, cu referire în special la principiul fundamental potrivit căruia ori de câte ori sunt implicați copii, interesul lor superior trebuie să prevaleze. Curtea a hotărât, în ambele cauze, că **nu a fost încălcat art. 8 din Convenție privind dreptul reclamanților la respectarea vieții de familie și că a fost încălcat art. 8 din Convenție privind dreptul copiilor la respectarea vieții lor private**. Curtea a observat, în special, că autoritățile franceze, deși erau la curent cu faptul că respectivii copii au fost identificați în Statele Unite ale Americii ca fiind copiii cuplului Mennesson, respectiv ai cuplului Labassee, le-au refuzat totuși acest statut în temeiul legislației franceze. Curtea a considerat că această contradicție prejudiciază identitatea copiilor în societatea franceză. Curtea a mai observat că jurisprudența excludea complet stabilirea unei legături juridice între copiii născuți în urma unui tratament în vederea maternității de substituție – legal – efectuat în străinătate și tatăl lor biologic. Acest fapt depășea largă marjă de apreciere lăsată statelor în sfera deciziilor privind maternitatea de substituție.

Cauze similare în care, bazându-se pe hotărârile sale *Mennesson și Labassee*, Curtea a hotărât că nu a fost încălcat art. 8 din Convenție în ceea ce privește dreptul reclamanților la respectarea vieții de familie și că a fost încălcat art. 8 în ceea ce privește dreptul la respectarea vieții private a copiilor în cauză: **Foulon și Bouvet împotriva Franței**, hotărârea (Camerei) din 21 iulie 2016; **Laborie împotriva Franței**, hotărârea (Comitetului) din 19 ianuarie 2017.

D. și alții împotriva Belgiei (nr. 29176/13)

8 iulie 2014 (decizie a Camerei – parțial radiată de pe rol; parțial inadmisibilă)

Cauza privea refuzul inițial al autorităților belgiene de a autoriza intrarea pe teritoriul Belgiei a unui copil născut în Ucraina în urma unei sarcini de substituție, la care au recurs reclamanții, doi resortisanți belgieni. Reclamanții susțineau în special că separarea efectivă de copil, din cauza refuzului autorităților belgiene de a emite un document de călătorie, rupsesse relația dintre un copil mic (în vârstă de doar câteva săptămâni) și părinții lui, ceea ce era contrar interesului superior al copilului și le încălca dreptul la respectarea vieții de familie. De asemenea, considerau că această separare îi supusese pe toți trei, părinții și copilul, unui tratament contrar art. 3 (interzicerea tratamentelor inumane ori degradante) din Convenție. Constatând în primul rând că, deși reclamanții fuseseră separați de copil în perioada în cauză, nu a fost contestat faptul că ei doriseră să aibă grijă de copil, în calitate de părinți, de la nașterea acestuia, și că făcuseră demersuri pentru a avea o viață efectivă de familie (și în afară de faptul că toți trei locuiseră împreună de la venirea copilului în Belgia), Curtea a considerat că situația contestată se afla în domeniul de aplicare al art. 8 din Convenție. Totuși, a declarat **inadmisibile**, ca vădit nefondate, capetele de cerere ale reclamanților privind separarea lor temporară de copil, constatând că autoritățile belgiene nu încălcaseră Convenția efectuând verificări înainte de a permite copilului să intre în Belgia. În această privință, Curtea a observat că refuzul de a autoriza venirea copilului pe teritoriul național, menținut până când reclamanții prezentaseră suficiente probe pentru a permite confirmarea unei relații de familie cu copilul, avusese, într-adevăr, ca rezultat separarea efectivă a copilului de reclamanți și a constituit o ingerință în dreptul lor la respectarea vieții de familie. Cu toate acestea, Belgia nu își depășise limitele puterii sale discreționare extinse („marjă largă de apreciere”) de a decide în astfel de chestiuni. Recunoscând că situația trebuie să fi fost dificilă pentru reclamanți, Curtea a considerat, de exemplu, că nici procedurile urgente, nici perioada separării efective a reclamanților de copil nu puteau fi considerate nerezonabil de lungi. Într-adevăr, Convenția nu poate să oblige statele să autorizeze intrarea pe teritoriul lor a copiilor născuți de o mamă surrogat fără ca autoritățile naționale să aibă ocazia să efectueze în prealabil anumite verificări legale. În plus, Curtea a considerat că reclamanții puteau în mod rezonabil să prevadă procedura care trebuia urmată pentru a se recunoaște relația de familie și pentru a lua copilul în Belgia, mai ales că fuseseră consiliați de un avocat belgian și un avocat ucrainian. În cele din urmă, timpul trecut până la obținerea permisului de liberă trecere fusese, cel puțin parțial, imputabil chiar reclamanților, întrucât aceștia

nu depuseseră probe suficiente în fața primei instanțe pentru a demonstra legăturile lor biologice cu copilul. De asemenea, Curtea a considerat că nu exista niciun motiv pentru a concluziona că respectivul copil fusese supus unui tratament contrar art. 3 (interzicerea tratamentelor inumane ori degradante) din Convenție în perioada separării sale de reclamantii. În cele din urmă, având în vedere evoluția cauzei de la data introducerii cererii, respectiv acordarea unui permis de liberă trecere pentru copil și sosirea acestuia în Belgia, unde a locuit de la acea dată împreună cu reclamantii, Curtea a considerat soluționat acest aspect al litigiului și **a decis să scoată de pe rol**, în temeiul art. 37 (scoaterea de pe rol) din Convenție, capătul de cerere al reclamantilor referitor la refuzul autorităților belgiene de a elibera documente de călătorie pentru copil.

Paradiso și Campanelli împotriva Italiei

24 ianuarie 2017 (hotărârea Marii Camere)

Cauza privea plasamentul în îngrijirea serviciilor sociale a unui copil de 9 luni care se născuse în Rusia în urma unui contract având ca obiect maternitatea de substituție gestațională încheiat de un cuplu de italieni (reclamantii) cu o femeie rusă; ulterior s-a descoperit că aceștia nu aveau nicio legătură biologică cu copilul. Reclamantii se plâneau, în special, de separarea lor de copil și de refuzul recunoașterii legăturii de filiație stabilite în străinătate prin înregistrarea, în Italia, a certificatului de naștere al copilului.

Marea Cameră a decis, cu 11 voturi pentru și șase împotriva că **nu a fost încălcat art. 8** (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție în cazul reclamantilor. Având în vedere absența oricărei legături biologice între copil și reclamantii, durata scurtă a relației lor cu copilul și incertitudinea legăturilor dintre ei din perspectivă juridică și în ciuda existenței unui proiect parental și a calității legăturilor emoționale, Marea Cameră a hotărât că nu a existat o viață de familie între reclamantii și copil. Totuși, aceasta a constatat că măsurile contestate intrau în domeniul de aplicare al vieții private a reclamantilor. De asemenea, Marea Cameră a considerat că măsurile contestate urmăriseră scopurile legitime de apărare a ordinii și protejarea drepturilor și libertăților altora. Cu privire la acest ultim punct, a considerat legitimă dorința autorităților italiene de a reafirma competența exclusivă a statului de a recunoaște o legătură de filiație legală – și aceasta doar în cazul unei legături biologice sau al adopției legale – în vederea protejării copiilor. De asemenea, Marea Cameră a admis că instanțele italiene, concluzionând, în special, că minorul nu ar suferi un prejudiciu grav sau ireparabil ca rezultat al separării, au păstrat un echilibru just între diferitele interese în cauză, rămânând în limitele spațiului de manevră („marja de apreciere”) pe care îl aveau la dispoziție.

C și E împotriva Franței (nr. 1462/18 și 17348/18)

19 noiembrie 2019 (decizia Comitetului privind admisibilitatea)

Cauza privea refuzul autorităților franceze de a transcrie în registrul francez de stare civilă mențiunile complete din certificatele de naștere ale unor copii născuți în străinătate prin intermediul unui contract având ca obiect maternitatea de substituție gestațională și concepuți utilizând gameții de la tatăl beneficiar și o terță donatoare, certificatele de naștere indicând-o pe mama beneficiară drept mamă legală.

Curtea a declarat cererile **inadmisibile** ca fiind vădit nefondate. A considerat în special că refuzul autorităților franceze nu era disproporționat, întrucât legislația națională permitea posibilitatea recunoașterii legăturii de filiație dintre copiii reclamantii și mama beneficiară pe calea adopției copilului celui alt soț. Curtea a mai reținut că timpul mediu de așteptare pentru o decizie era de doar 4,1 luni în cazul unei adopții cu efecte depline și 4,7 luni în cazul unei adopții cu efecte restrânse.

D împotriva Franței (nr. 11288/18)

16 iulie 2020

Cauza privea refuzul de a transcrie în registrul francez de stare civilă mențiunile din certificatul de naștere al unui copil născut în străinătate printr-un contract având ca obiect maternitatea de substituție gestațională în măsura în care certificatul o desemna ca mamă pe mama beneficiară, care era și mama genetică a copilului. Copilul, cel de-al treilea reclamant în cauză, fusese născut în Ucraina, în 2012. Certificatul de naștere, emis în Kiev, o menționa pe prima reclamantă ca mamă și pe cel de-al doilea reclamant ca tată, fără a o menționa pe femeia care născuse copilul. Primii doi reclamantii, soț și soție, și copilul se plâneau de încălcarea dreptului copilului la respectarea vieții private și de discriminare pe motivul „nașterii” în exercitarea acestui drept.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 8** (dreptul la respectarea vieții de familie) din Convenție, constatând că, prin refuzul de a transcrie mențiunile din certificatul de naștere ucrainean al celui de-al treilea reclamant în registrul francez de nașteri, în măsura în care certificatul o desemna pe prima reclamantă ca mamă a copilului, Franța nu își depășise marja de apreciere în circumstanțele speței. De asemenea, a hotărât că **nu a fost încălcat art. 14** (interzicerea discriminării) din Convenție **coroborat cu art. 8**, acceptând că diferența de tratament de care s-au plâns reclamantii cu privire la mijloacele de recunoaștere a relației legale dintre astfel de copii și mama lor genetică aveau o justificare obiectivă și rezonabilă. În hotărârea sa, Curtea a observat, în special, că se pronunțase anterior asupra problemei relației de filiație legale dintre un copil și tatăl beneficiar, în cazul în care cel din urmă era tatăl biologic, în hotărârile *Menesson* și *Labassee* (a se vedea supra). Potrivit jurisprudenței sale, existența unei legături genetice nu însemna că dreptul copilului la respectarea vieții sale private impunea ca relația legală cu tatăl beneficiar să fie stabilită exact prin transcrierea mențiunilor certificatului de naștere emis în străinătate. Curtea nu a găsit niciun motiv în circumstanțele prezentei cauze pentru a lua o decizie diferită privind recunoașterea relației legale cu mama beneficiară, care era mama genetică a copilului. De asemenea, Curtea a făcut trimitere la constatarea sa din avizul consultativ nr. P16-2018-001 (a se vedea infra) potrivit căreia adopția produce efecte similare înregistrării detaliilor nașterii în străinătate în ceea ce privește recunoașterea relației legale între copil și mama beneficiară.

Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei

18 mai 2021

Cauza privea nerecunoașterea unei legături de filiație între primele două reclamante și cel de-al treilea reclamant, care a fost născut prin intermediul unei mame surrogat în Statele Unite. Prima și cea de-a doua reclamantă erau părinții adoptivi ai celui de-al treilea reclamant, dar niciuna dintre ele nu avea o legătură biologică cu copilul. Acestea nu fuseseră recunoscute ca părinți legali ai copilului în Islanda, unde maternitatea de substituție este ilegală. Reclamantele se plâneau, în special, că refuzul autorităților de a o înregistra pe prima reclamantă și pe cea de-a doua reclamantă drept părinți ai celui de-al treilea reclamant constituise o ingerință în drepturile lor.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 8** (dreptul la respectarea vieții private) din Convenție. A considerat, în special, că, în pofida lipsei unei legături biologice între reclamantii, a existat „viață de familie” în relația dintre reclamantii. Cu toate acestea, Curtea a constatat că decizia de a nu le recunoaște pe primele două reclamante ca părinți ai copilului a avut un temei suficient în dreptul intern și, luând act de eforturile depuse de autorități pentru a menține această „viață de familie”, a decis, în cele din urmă, că Islanda a acționat în limitele puterii sale discreționare în speță.

S.-H. împotriva Poloniei (nr. 56846/15 și 56849/15)

16 noiembrie 2021 (decizie privind admisibilitatea)

Părinții reclamantilor – frați gemeni care aveau dublă cetățenie, israeliană și americană și locuiau în Israel – erau un cuplu de același sex, care, în 2010, concepuseră copiii prin intermediul unui contract având ca obiect maternitatea de substituție gestațională. Reclamantii au fost confirmați ca fiind copii ai părinților lor de Curtea Superioară din California. Cauza privea cererea acestora de obținere a cetățeniei poloneze (unul dintre părinții lor era resortisant polonez). Se plâneau în special de refuzul autorităților poloneze de a le recunoaște relația cu tatăl biologic, pe motiv că părinții lor erau un cuplu de același sex.

Curtea a declarat cererile **inadmisibile**, constatând că nu exista o bază factuală pentru a concluziona că a existat o ingerință în dreptul la respectarea vieții private și de familie în speță. Deși a recunoscut, în special, că reclamantii nu vor avea cetățenie poloneză și europeană ca urmare a acestor decizii, a subliniat că aceștia vor beneficia în continuare de dreptul la liberă circulație în Europa. În opinia Curții, aceștia nu formulară nicio plângere cu privire la dificultățile pe care le-ar fi suferit ca urmare a deciziilor, nici în fața Curții, nici în fața autorităților naționale. În special, legătura dintre părinți și copii în această cauză, deși nerecunoscută de autoritățile poloneze, era recunoscută în statul în care își aveau reședința reclamantii. Recunoașterea legală în Statele Unite însemna că reclamantii nu fuseseră lăsați într-un vid juridic nici atât în ceea ce privește cetățenia lor, nici în ceea ce privește recunoașterea relației de filiație legale cu tatăl lor biologic.

A.L. împotriva Franței (nr. 13344/20)

7 aprilie 2022¹

Cauza privea compatibilitatea cu dreptul la respectarea vieții private a refuzului instanțelor naționale de a stabili în mod legal maternitatea reclamantului față de fiul său biologic – născut în cadrul unui contract având ca obiect maternitatea de substituție gestațională în Franța – după ce mama purtătoare încredinșase copilul unui cuplu terț. Reclamantul susținea că respingerea acțiunii în stabilirea paternității în ceea ce privește fiul său biologic a reprezentat o ingerință disproporționată în dreptul la respectarea vieții sale private, fără niciun temei juridic.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 8** (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție, întrucât statul francez nu își respectase obligația de diligență excepțională în circumstanțele speciale ale cauzei. A subliniat însă că o constatare a unei încălcări nu trebuie interpretată în sensul punerii la îndoială a evaluării de către Curtea de Apel a interesului superior al copilului sau a deciziei acesteia de a respinge cererile reclamantului, decizie confirmată de Curtea de Casație. În speță, Curtea a observat, în special, că Curtea de Apel, susținută de Curtea de Casație, acordase prioritate în mod corespunzător interesului superior al copilului, pe care avusese grijă să le caracterizeze în termeni concreți, având în vedere realitatea biologică a paternității susținute de reclamant. Punând în balanță, pe de o parte, dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private și, pe de altă parte, dreptul fiului acestuia la respectarea vieții sale private și de familie, care impunea respectarea principiului priorității interesului superior al copilului, Curtea a considerat că motivele invocate de instanțele interne pentru a justifica ingerința contestată fuseseră relevante și suficiente în sensul art. 8 § 2 din Convenție. Cu toate acestea, Curtea a observat că procedurile au durat în total șase ani și aproximativ o lună, fapt incompatibil cu obligația necesară de diligență excepțională. Copilul avea aproximativ patru luni când cauza a ajuns în instanță și șase ani și jumătate când procedurile interne au luat sfârșit. În cauze care implică relația dintre o persoană și copilul acesteia, trecerea unei perioade considerabile de timp ar putea face ca problema juridică să fie tranșată pe baza lui *fait accompli*.

A se vedea, de asemenea, recent:

A.M. împotriva Norvegiei (nr. 30254/18)

24 martie 2022²

Aviz consultativ

Aviz consultativ privind recunoașterea în dreptul intern a unei legături de filiație între un copil născut în străinătate prin intermediul unei maternități de substituție și mama beneficiară, solicitat de Curtea de Casație din Franța (Cererea nr. P16-2018-001)

10 aprilie 2019 (Marea Cameră)

Cauza privea posibilitatea recunoașterii în dreptul intern a legăturii legale de filiație dintre un copil născut în străinătate în urma unui contract de maternitate de substituție și mama beneficiară, desemnată în certificatul de naștere întocmit legal în străinătate ca fiind „mama legală”, în situația în care copilul a fost conceput folosind ovulele unei terțe donatoare, iar legătura legală de filiație cu tatăl beneficiar a fost recunoscută în dreptul intern.

Curtea a hotărât că statele nu au obligația de a transcrie certificatul de naștere al unui copil născut în străinătate în urma unei maternități de substituție cu scopul de a stabili legătura de filiație cu mama beneficiară, întrucât adopția ar putea servi de asemenea ca mijloc de a recunoaște acea legătură.

A susținut în special că, în situația în care un copil a fost născut în străinătate în urma unui contract de maternitate de substituție gestațională și a fost conceput utilizându-se gameții de la tatăl beneficiar și o terță donatoare, iar legătura de filiație cu tatăl beneficiar a fost recunoscută în legislația națională,

1. dreptul la respectarea vieții private a copilului, în sensul art. 8 din Convenție, impune ca

¹. Hotărârea va rămâne definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 (Hotărâri definitive) din [Convenția europeană a drepturilor omului](#).

² Hotărârea va rămâne definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din [Convenție](#).

dreptul intern să prevadă posibilitatea recunoașterii unei legături legale de filiație cu mama beneficiară, desemnată în certificatul de naștere legal întocmit în străinătate ca fiind „mama legală”;

2. dreptul la respectarea vieții private a copilului nu impune ca această recunoaștere să fie făcută prin transcrierea în registrul de stare civilă a certificatului de naștere legal întocmit în străinătate; aceasta poate fi efectuată pe o altă cale, precum adopția copilului de către mama beneficiară.

Contact presă:

Tel.: + 33 (0)3 90 21 42 08